EEN EPOS MET **FORCE**

EPOS ES-28N
€ 7.999,- per paar idc-klaassen.com

Beoordeling ●●●●●

FWD AWARD EXCELLENT

Jamie Biesemans

De terugkeer van het Britse merk EPOS bereikt een (tijdelijk?) eindpunt met de lancering van de ES-28N. Deze kloeke vloerstaander belooft het muzikale van de kleinere, door Karl-Heinz Fink ontworpen EPOS-modellen – maar met substantieel beter en dieper laag.

Je hebt audiobedrijven die qua design en techniek zo modern mogelijk uit de hoek willen komen en evenveel merken die net inpikken op de honger naar vintage en retrohifi. Omdat EPOS een Britse naam is die vooral in de jaren tachtig op handen werd gedragen, lijkt het wellicht resoluut in de tweede categorie te passen. Maar zo eenvoudig is dit verhaal niet. Ja, EPOS kende pas een herstart nadat het enkele jaren gelden verkocht werd aan Karel-Heinz Fink. Die Duitse audio-ontwerper ontwierp (onder meer) talloze luidsprekers voor andere merken, maar wou uiteindelijk daarnaast zelf met Fink Team én daarna met EPOS een persoonlijk statement maken. Maar puur nostalgieproducten? Neen, dat was niet de bedoeling. De Duitser had wel de intentie om trouw te blijven aan de naam EPOS, maar niet zomaar oude designs opnieuw op de markt te gooien. Zijn eerste EPOS-creatie, de forse ES-14N boekenplankspeaker, was nog ergens schatplichtig aan een oude speaker van het Britse merk. Maar akoestisch gezien wel helemaal up-to-date met de nieuwste kennis. Sinds de jaren tachtig is er op vlak van audiokennis is namelijk er heel veel gebeurd, onder meer dankzij betere meetmethodes en het gebruik van computersimulaties. De kleine ES-17N die er op volgde, was zelfs helemaal origineel (al was er ook hier weer een inspiratiebron uit het verleden, een Oost-Duitse weergever).

De ES-28N die we hier bekijken is de recentste speaker van EPOS. Het is een vloerstaander, want dat ontbrak nog in het rijtje bij het merk. Best een forse trouwens, want aan 35,2 kg per stuk en door z'n diepte van 36 cm is het een kloeke verschijning in een modale kamer. Al kan het natuurlijk altijd groter. De adviesprijs bedraagt 8.000 euro per paar, wat een grote sprong is vergeleken met de

twee andere EPOS-modellen – de ES-14N kost de helft per paar. Maar je krijgt dan ook substantieel méér speaker dan voorheen.

DE VELE FACETTEN

Zowel technisch als designmatig bouwt de ES-28N verder op de ES-14N en ES-7N. Het oogt dus zeker niet als een doordeweekse rechthoekige speaker zoals er veel zijn. En ja, je ziet het juist: de speaker helt wat naar achter. De bedoeling is dat je zittend hierdoor een coherent geluidsbeeld te horen krijgt. De voorkant of baffle waarin de drivers gemonteerd zijn, heeft meerdere vlakken. Je zou kunnen zeggen 'facetten', met drie kleineren vlakken aan de bovenkant die de overgang naar de zijkanten verzachten. Wellicht is dit akoestisch voordelig om diffractie (ongewenste reflecties van kastranden) te voorkomen. Maar het is ook een optische illusie die de speaker smaller doet lijken als je hem vanuit de sofa bekijkt. Naarmate ik langer naar de speaker keek, zag ik meer en meer een gelijkenis met tussen die baffle en de vorm van de Borg, de opvallende toren van EPOS-zustermerk Fink Team.
Als je de meegeleverde rooster monteert, dan past deze enkel over het grote zeshoekig vlak van de drivers. Z'n onderscheidend design verdwijnt op dat moment dus niet, bij veel speaker is dat vaak wel het geval. Overigens zegt Karl-Heinz Fink dat de roosters eigenlijk enkel bedoeld zijn om de speakers te beschermen. Tijdens het beluisteren van muziek raadt hij aan om ze te verwijderen. Dat is inderdaad een goed idee.

PLUSSEN & MINNEN

+ Heel mooi retro-geïnspireerd design
+ Heel stille kast
+ Zeer goede integratie
+ Neutralere weergave
+ Overtuigend laag
+ Makkelijk te plaatsen
- Vereist een krachtige versterker
- Groter formaat

De ES-28N zijn af-fabriek voorzien van afgeronde metalen pootjes. Het zijn geen typische puntige spikes, maar door het gewicht van de speaker kunnen ze toch een houten vloer beschadigen. Als je inderdaad een zachtere vloersoort hebt, leg je er best schijfjes onder. Dankzij de pootjes zweeft de EPOS-speaker hoger boven de grond. Dat is nuttig, want de ES-28N is voorzien van een baspoort in de basis die langs de voorkant 'ademt'. Handig qua plaatsing; je mag de speaker vrij dicht bij een muur parkeren, zonder dat dit het laag sterk aantast. Doe je de spikes toch weg, dan zou er toch nog genoeg opening moeten zijn om de baspoort te laten functioneren, stelt EPOS.

EEN GROENE SPEAKER

De voorkant van de ES-28N is altijd matzwart, terwijl de rest van de speaker in een kleur is uitgevoerd. Dat kan eveneens zwart zijn, maar een satijnwit of een heel mooi walnootfineer zijn andere opties die een moderne toets aan het interieur toevoegen. EPOS voorziet voor elk model uiteraard een excentrieke kleuroptie. Dat is een traditie van het bedrijf. Bij de ES-7N bijvoorbeeld, was er een feloranje. Op een grote vloerstaander zou zoiets wellicht te heftig ogen, in de plaats koos Fink voor een zachtere jadegroen. Conservatieve hifi-liefhebbers kennende, zal die groene uitvoering niet bepaald de populairste zijn. Maar het trekt wel de aandacht.
De achterzijde van een speaker krijgt niet altijd zoveel liefde. Bij EPOS is het even naadloos afgewerkt als de andere zijden, wat een plus is als de ES-28N vrij opgesteld staat in een grotere ruimte. Het oogt heel strak omdat er geen luidsprekerterminals zijn die ver uitsteken. Er zijn enkel twee kleine gaten waarin een banaanstekker past. Als je dus kabels bezit met spades of met een naakte draad, ga je hier even een mouw aan moeten passen. De testspeakers die wij ontvingen, kwamen met twee paar losse stekkers die je op een kabel kunt bevestigen. Als je de ES-28N's zou kopen, dan zal een dealer je hierover wellicht met plezier over adviseren.

DE WALNOOTUITVOERING PRONKT MET EEN DESKUNDIG AANGEBRACHT FINEER, WAT DEZE SPEAKER EEN MOOIE VINTAGE-UITSTRALING GEEFT.

NIET EEN TYPISCHE FINK

De ES-28N is een drieweg-speaker. Nu is dat niet bepaald ongewoon voor een vloerstaander met een tweeter, midrange-driver en twee woofers. Maar Fink tekent meestal 2-weg designs, zelfs bij torens met nog grotere woofers. Wat deze EPOS dus een uitzonderlijk uitstapje in z'n rijke carrière maakt.
Wat meteen de aandacht trekt zijn de twee 7-inch woofers, die beide hetzelfde frequentiegebied bestrijken. Dat doen ze tot een betrekkelijk lage 330 Hz, wat ze echt heel gespecialiseerd maakt richting bassen. Intern zitten ze in één ruimte van de kast. Hoewel het hier gaat om dezelfde woofer als bij de ES-14N, is de conus veel platter gemaakt. Dat merk je ook als je voor de speaker zit.
De midrange-driver die boven dit duo is geplaatst, komt dan weer van de ES-7N. Het zit in een apart compartiment, met een schuine achterkant om interne reflecties te voorkomen. De 28-mm aluminium met keramische laag-tweeter is dan weer helemaal identiek aan het onderdeel bij de twee andere EPOS-modellen. ▸

Als ontwerper is Fink altijd sterk bezig geweest met het vermijden van kastvibraties. Hij stelt – terecht – dat een luidsprekerbehuizing die meebeweegt met de drivers zelf geluid zal verspreiden. Niet goed, want dat vertroebelt dan de 'pure' muziek die uit de drivers en tweeter komt. Het valt dan bijvoorbeeld op dat het driedimensionale van een soundstage verkleint of kleine details verdwijnen.
De oorzaak van het hogere gewicht van de ES-28N is niet ver te zoeken. De kast is gewoonweg heel massief gebouwd, met een 5 cm dikke voorkant. Om het geheel nog inerter te maken werkt Fink zoals wel vaker met een sandwichconstructie. Voor alles behalve de baffle wordt er gewerkt met twee MDF-platen met daartussen een laag lijm. Die lijm houdt alles samen, maar functioneert tevens als een dempende laag die vibraties opslorpt.

KRIJGT GRAAG VEEL VOEDING

De ES-28N's stonden wat langer in de testruimte, onder andere omdat de speakers net na hun verschijnen getest werden voor een Brits blad. Nu zijn luidsprekers die wat langer rondhangen niet altijd een cadeau, want uiteindelijk duiken er regelmatig nieuwe spullen op die getest moeten worden. Je kunt snel eindigen met een overvolle ruimte gevuld met speakers die wachten om opgehaald te worden. In het geval van de EPOS-vloerstaanders vond ik dat niet zo erg, want het gaf me ook de gelegenheid om deze weergevers aan meerdere bronnen en versterkers te hangen. Een eerste conclusie: als het gaat om bronnen, zijn ze niet zo kritisch. Het verschil tussen een goedkope en een betere draaitafel bijvoorbeeld, hoor je wel. Maar hun gebalanceerde tuning maakt dat je niet opeens pijn aan de oren krijgt omdat je voor budgettechnische redenen even met een goedkope streamer moet werken. Het lijken me op dat vlak puike luidsprekers die lang met je kunnen meegroeien.
Als het over versterking gaat, zit er minder rek op het verhaal. De ES-28N's verdienen met hun geciteerde gevoeligheid van 86 dB (en een impedantie van 6 Ohm die kan dippen tot 3,9 Ohm) echt wel meteen een versterker met power. Ze zijn niet extreem gevoelig – een bewuste keuze van Fink om op andere gebieden beter te presenteren.
Een heel mooie combinatie die in de testruimte te horen was, was met de Musical Fidelity Nu-Vista 600.2 geïntegreerde versterker. Maar ook de krachtige maar nog betaalbare Denon PMA-3000NE kon het nodige leveren. Maar de Nu-Vista-versterker bezit wel een lichtwarme, vloeiende tuning die er echt bij past, en daarom is deze review met deze versterker tot stand gekomen. De bronnen die aan bod kwamen? Streaming via de Eversolo DMP-A8 (soms via de interne DAC, soms via de Hegel D50), de Technics SL-1200GR2 (met de Nagaoka MP-700 cartridge) en de Sony-tv (via de DMP-A8). Allemaal analoog aangesloten uiteraard, want anders kan het niet op deze analoge versterker.

GEMAAKT VOOR UREN OMHULLEND LUISTERPLEZIER

De EPOS ES-28N is, zoals de

Tech Specs

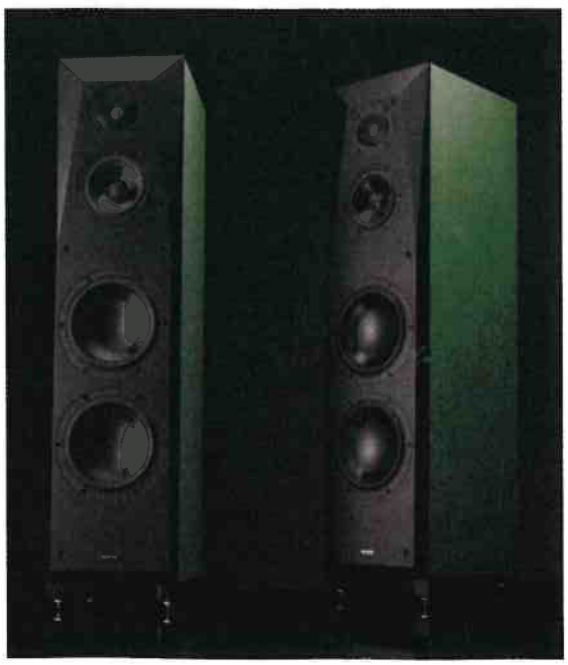
Wat: 3-wegs vloerstaander
Opbouw: 28 mm aluminium-keramische tweeter, 5,25-inch met mica gevulde polypropyleen conus en dubbel magneetsysteem, 2 x 7-inch mica gevulde polypropyleen conus met ferrite/neodymium magneet
Frequentiebereik: 30 – 25.000 Hz
Cross-over: 330 en 2.700 Hz
Gevoeligheid: 86 dB @ 2,823V / 1m
Impedantie: 6 Ohm (3,9 Ohm minimum)
Afmetingen: 105 x 25 x 36 cm
Gewicht: 35 kg

vorige EPOS-modellen, afgestemd om lang te luisteren mogelijk te maken. Dat doet het door muziek evenwichtig neer te zetten en geen extremen op te zoeken. De afwezigheid van kleuring door de behuizing is heel merkbaar, wat een zuivere maar zeker geen droge klank oplevert. Integendeel, het is fijn luisteren omdat de luidspreker lichtwarm en toch realistisch muziek speelt. Fink zorgde bovendien voor een goede integratie, waardoor je zelfs op een korte afstand een coherent geluidsbeeld krijgt. Ook in een kleinere woonkamer kan de ES-28N nog wel, al zal die ES-14N wellicht de betere keuze zijn.
Arsenal is op Belgische festivals een echt begrip, want de groep weet moeiteloos én over muzikale lands- en genregrenzen heen te springen én een feestje bouwen. 'Furu' is een zwoel werk, dat hoort bij de 'Dance! Dance! Dance!'-film dat regisseur Ken Ochiai samen met bandlid Hendrik Willemyns in Japan draaide. Mét de video is dit album nog indrukwekkender, maar nadat het gestreamd wordt via de DMP-A8 over de Hegel D50 DAC naar de Musical Fidelity-monsterversterker weten de ES-28N's het al heel intens te maken. De gecontroleerde en diepe basprestaties helpen om 'Temul (Lie Low)' en 'Evaporate' veel body te geven, waarbij de beheerste aanpak van de woofers het snelheidsgevoel van die laatste track helemaal op peil houdt. Dat was ook helemaal in orde bij 'Hit The City', een van mijn favoriete track met de groezelige stem van wijlen Mark Lanegan – met wat geschreeuw van PJ Harvey in de achtergrond. Je wordt bij dit nummer echt in de muziek getrokken, het is zo geproducet alsof de zware stem van Lanegan heel dichtbij de luisteraar staat. Een tikje donker, zoals de muziek die de man maakte vaak was, maar vooral met veel body die door de ES-28N's heel effectief werd

aangeleverd. Helemaal geweldig ook om 'Asja' van Heilung aan hoge volume door deze EPOS-speakers te jagen. De percussie is strak, de hoorns weergalmen in de verte, en vooral: het Noorse keelgezang komt recht uit de borst. Dit nummer heb ik zeker nog spatialer gehoord – maar het gezang van Maria Franz zweeft niettemin echt in de kamer – maar de EPOS-speaker scoren vooral hier met zuiverheid en betrokkenheid. En een diep fundament, wat de Heilung-nummers echt massief doet klinken.
Beeldvorming bij de ES-28N's is een tikje geconcentreerder, wat betekende dat ze niet met elk nummer heel grootschalig klinken. Maar dat is niet per se een zwakte, want hiedoor creëerden de EPOS-luidsprekers een intensere, directere relatie met muziek terwijl ze toch een respectabel gevoel van

diepte en breedte produceerden. Met het geweldige 'Rome (Live in Rome)' live-album van The National kreeg ik een luisterplek relatief dicht bij het podium. Dat zette de meestal monotone – maar hier wanhopigere – stem van Matt Berninger echt heel centraal, wat de pijnlijke break up-vragen die de lyrics opmaken een sterke emotionele waarde gaf.
De ES-28N's verloren hun dynamische vaardigheden helemaal niet tijdens het afspelen van de rest van het album, met een zeer opzwepende vertolking van 'Bloodbuzz Ohio' als bijzonder hoogtepunt. En ja, hoewel het woord 'geconcentreerd' een alinea eerder viel, liet dit nummer zien dat de EPOS-luidsprekers immersie kunnen leveren. Dit nummer is een van de populaire hits van de band, wat verklaart waarom het publiek in de prachtige Cavea van het Auditorium Parco Della Musica Ennio Morricone met zoveel enthousiasme meezong. Hun gezang omringde me overtuigend aan alle kanten, wat net weer de illusie versterkte dat het een echte live-ervaring was, geen opname.

CONCLUSIE

Als je de vorige twee EPOS-speakers aantrekkelijk vond maar je toch meer laag wou, dan zal de wederom zeer goed ontworpen ES-28N je vast aanspreken. Het is een forse, zware speaker die probleemloos de nodige impact kan leveren als je echt eens wil knallen met een luid gespeeld orkestraal werk of elektronisch nummer. Als je het maar voorziet van een krachtbron op maat. Als die voorwaarde vervuld is, ontdek je een heel geslaagde en heel universele luidspreker die muziek op de eerste plaats zet. Het is over de volledige lijn ontworpen om te kloppen. Hierdoor zit je minder naar een speaker te luisteren, wat vaak het geval is, dan wel echt naar wat de artiest wou overbrengen. ◀